

Creu de cristall de roca

Sant Pere de Riudebitlles

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Museu Diocesà de Barcelona

Coordenades:

Latitud: 41.45366
Longitud: 1.70171
UTM Est (X): 391563
UTM Nord (Y): 4589933

Classificació

Número de fitxa 08232 - 78
Àmbit: Patrimoni moble
Tipologia Objecte
Estil / època: Medieval Gòtic
Segle XIII-XIV
Autoria de l'element: Taller català o llemosí
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Manquen diverses peces de cristall als braços i algun remat de la creu; tot això ha estat substituït per làmines de ferro
Protecció Física
Tipus de protecció: Inexistent
Observacions protecció: Inventari MD
Número inventari Museu Diocesà n. 154
Generalitat i altres inventaris
Accés Restringit
Ús actual: Cultural
Titularitat Privada accessible
Titular: Dipositat a l'Arquebisbat de Barcelona, C/ Bisbe, núm. 2, 08002 Barcelona

Fitxes associades:

Cal Boter

Església de Sant Pere de Riudebitlles

Arxiu Parroquial

Plaça de l'Església

Sant Josep

Autoria de la fitxa ARQUEOCIÈNCIA- J.M. Huélamo

Data de registre de la fitxa: ds., 15/05/1999 - 02:00

Autoria de la darrera revisió: Marta Lloret Blackburn-Antequem, S.L.

Data de la darrera revisió: dt., 26/01/2021 - 12:00

Descripció

Creu de cristall de roca realitzada a base de tallar el cristall formant peces prismàtiques de mides i geometria diversa: quadrangulars als extrems i centre de la creu, i ovoide i rectangular als braços, rematats per tres petits dodecèdres. L'ànima de la creu està formada per dues varetes de metall d'uns tres mil·límetres de diàmetre, encreuades, en les quals s'hi encasten les peces de quars. La magolla de la creu és d'aram daurat i està formada per dos quarts d'esfera acoblats, similars als que apareixen en creus d'argent de la primeria del segle XIV. Presenta decoració de traça gòtica i no se sap si és de factura catalana o llemosina.

Observacions:

A la natura existeixen molts cossos cristal·litzats que tenen propietats característiques de duresa, color, transparència i que descomponen la llum del sol en els set colors de l'espectre, especialment, el quars cristal·litzat o cristall de roca. Des d'antic es va emprar aquest mineral per a l'ornamentació. El seu aspecte immaterial feia que el seu valor superés molts cops el de l'or i la plata. Plini, per exemple, afirma que està constituït per l'aigua de pluja i una mica de neu, pel que, escrivia, no guarda la calor i es útil per a contenir begudes fredes. Aquesta creença de que mantenia el fred, unida a la seva natural bellesa, el van convertir en una matèria molt apreciada, així, per exemple, va ser costum en l'antiguitat, entre els etíops, recobrir els seus morts amb fragments d'una matèria transparent dita "hialos", que se suposa era cristall de roca, costum aquesta que sembla sobreviure en la d'acompanyar amb creus de cristall de roca els enterraments d'albats. A Europa hi va arribar ja en època romana i, posteriorment, a època medieval des del Pròxim Orient. En la fase medieval es va emprar el cristall de roca, a més de per a fer creus, per a vasos, reliquiaries, mànecs de ganivets, poms d'espases, etc.. Al segle XIV existia a París un important gremi de cristallers, o sigui gravadors de cristall de roca. De tota manera, el moment de màxim esplendor es dona a la Itàlia renaixentista, moment del que coneixem artistes com Valerio Vicutino o Giovanni Bernardi (HUÉLAMO, 1993: 14-16).

Història

Les creus de cristall de roca foren força freqüents a Catalunya, als segles XIII i XIV, encara que resten molt mal conegudes. Les peces de cristall es tallaven a l'Àsia Menor i foren distribuïdes pel comerç venecià. L'arxiu parroquial no dona indicació de la procedència concreta de la creu, si era del temple, del Priorat o bé va ser una donació concreta. En la visita pastoral del bisbe Francesc Clemente i Sopera de l'any 1414 apareix la cita "Item visitavit vestimenta sacerdotalia: duos calices et custodiam argenteos atque crucem cristallinam, libros..". Així mateix en la visita pastoral del bisbe Jaume Català i Albosa de l'any 1891 es

parla de "una cruz procesional, una de plata, otra de metal y una de cristal para los párvulos", la qual cosa confirmaria la notícia de que servien per a l'enterrament d'albats.

Bibliografia

DALMASES, N.; MONTORBIO MARTORELL, "Anònim. 221. Creu procesional" Thesaurus. Catàleg de l'exposició. Museu Diocesà de Barcelona. HUÉLAMO GABALDÓN, J.M. (1993) "La producción de vidrio soplado en las comarcas de Barcelona desde la Edad Media hasta los comienzos del siglo XX. Revisión bibliográfica y trabajo de campo". Fundació la Caixa. Document mecanografiat.

